

Свети 26 Зографски мъченици - 10 октомври Страдание на светите 26 Зографски преподобномъченици

След освобождаването на Византийската империя от властта на латинците, на византийския престол застанал Михаил VIII Палеолог (1260-1282).

През април 1204 г. рицарите от четвъртия "кръстоносен" поход превзели Константинопол и създали Латинска империя. Византия била под властта на латинците до 1261 г. През лятото на 1261 г. на Михаил VIII Палеолог се удало да отвоюва Константинопол и да възстанови Византийската империя.

По това време империята била заплашвана от арабите откъм Мала Азия, а също и от завоевателните намерения на папския Запад. Тогава Михаил, вместо да възложи на Господа своето упование, намислил да прибегне към съмнителното "застъпничество" на папата, с цената на отстъпление от Бога и от светото Православие. Той решил да угодничи на римския първосвещеник и да приеме неговата ерес. С ласкателства и заплахи склонил част от константинополското духовенство да поддържа неговата линия и в края на юни 1274 г. в Лион пристигнала византийска делегация. На 6 юли тя подписала позорната Лионска уния, с която императорът и неговите съмишленици сред клира признавали върховенство на папата и се съгласявали с ереста му.

Но православният народ не приел унията и осъдил императора. Тогава той се опитал да я въведе насилствено и подлагал на смърт всички в столицата, които я осъждали. През 1278 г. издал и указ - унията да се въвежда чрез всякакви насилствени мерки. Въпреки това нито заплахите му, нито насилията му имали успех. Православният народ твърдо държал за светата вяра, а още повече се възпротивили на императора светогорските монаси. Те изпратили послание до него, в което доказвали, че нито претенциите на папата за "главенство", нито поменаването му в църквите, нито извършването на светата Евхаристия с пресен хляб, нито прибавката към Символа на вярата "и от Сина" могат да бъдат допуснати. Молели го да пребъдва в онова учение, което е приел от светите отци на Църквата.

Във връзка с тези събития във Византия дошли папски пратеници, за да проверят дали унията се прилага, а междувременно отишли и на Атон. Ето какво се разказва за това.

"Причината за станалите злодейски убийства на Атон беше законопрестъпният и нечестив Палеолог, този нов Навуходоносор".

По волята на императора скитници кръстоносци, изгонени от Палестина и наели се да служат като придворни войници във Византия, се нахвърлили с всичката си злоба върху зографските монаси.

На път за Цариград папските пратеници се нахвърлиха върху Света Гора Атонска и започнаха да преследват всички, които обитаваха там. Най-напред нападнаха лаврата на св. Атанасий и предложиха на монасите да се съединят с тяхната латинска вяра и да влязат в общение с тях. Монасите се изплашиха. Те криво разбираха апостолските думи: "Дайте място на гнева" и чрез един свой отлъчен свещеноинок се съгласиха, съединиха се с тях и по такъв начин спасиха временния си живот, но погубиха душите си. По-късно тези монаси бяха изобличени и наказани от Бога.

След това латинците отидоха в Иверската (Грузинската) лавра и поискаха от тамошните иноци и те да се съединят с тях. Иноците от този манастир не само не склониха на това, но изобличиха нечестивците и според думите на апостола (Гал.1:8) ги проклеха за тяхното нововъведение. Беззаконниците, щом чуха това, силно се разяриха: извлякоха всички братя навън от манастира, натовариха старейшините на кораб и заедно с него ги потопиха в морето.

Така блажените иноци приеха от Спасителя Христа венеца на мъченичеството и изповедничеството. А по-младите от тях, родом от Иверия (Грузия), бяха откарани в плен в Италия - там след като им съблекли иноческите дрехи, ги продали на евреите.

От Иверската лавра латинците отидоха във Ватопедския манастир. Тук те намериха само болни и престарели иноци и ги попитаха къде са останалите. Отговориха им:

- Крийт се в долините, из гъсталака, за да запазят вярата си и да не се осквернят с нечестивците.

Тогава латинците избиха тези свети изповедници и веднага се спуснаха в околността на манастира. Там намериха настоятеля и други монаси. Отначало започнаха "любезно" да ги увещават да станат техни единомишленици, но един от монасите им каза:

- Трябва на Христа да угодим, а не на антихриста!

- Нима - отговориха им те - ние не сме на Христа, а сме на антихриста?

- Да - каза им преподобният отец, - защото всеки, който се противи на Христовото Евангелие, е антихрист и той именно сега ви помага. Какво общение може да има светлината с тъмнината? Ние никога няма да се присъединим към вас!

Щом чува това, папистите запушиха ушите си. Ослепени от своята злоба, те отдавна бяха затворили сърцата си за истината. След това простряха беззаконните си ръце върху преподобните иноци и ги избесиха всички на мястото, където ги намериха. От тогава и до сега това място се нарича Фурковуни, т. е. "гората на бесилките".

После латинците преминаха на другата страна на Света Гора и се доближиха до манастира "Св. вмчк Георги", наричан „Зограф“. Още отпреди няколко дни игуменът на този манастир, преподобни Тома, знаеше, че нечестивите еретици са нападнали Св. Гора, и бе известен за бедствията, които ще понесат неговите братя и сподвижници.

Междувременно се бе явило дивно Божие откровение. Един добродетелен старец монах живееше на манастирското лозе, което се намира на половин час път югозападно от манастира. Този старец имаше в килията си икона на Пресвета Богородица, пред която всеки ден кадеше тамян и четеше акатист. Когато богомерзките римляни нападнаха Света Гора със злодейски намерения и бяха вече излезли от корабите си, този богоугоден старец стоял пред иконата на Божията Майка и четял акатист според обичая си. Но когато произнесъл славословието: "Радвай се", чул от светата икона следните думи:

- Радвай се и ти, старче, но бягай по-скоро оттук, за да не те сполети нещастие! Иди и кажи на братята в манастира да се затворят, защото богопротивните римляни нападнаха това благословено от Мен място и вече са наблизко.

Той паднал пред иконата и казал:

- Как мога, Владичице, да оставя теб, моята Застъпница?

А гласът от иконата му отговорил:

- Не се грижи за мен, но иди по-скоро!

Когато старецът тръгнал към манастира, за да каже какво му е заповядала Покровителката на Атон, иконата по неизповедима Божия сила го изпреварила, дошла и застанала над манастирските порти. Дошъл до тях и той, погледнал нагоре и с удивление видял светата икона.

След това разказа на всички за необикновеното Божие откровение. А иноците, щом видяха иконата на св. Богородица и чува за това дивно чудо, прославиха Бога и пречистата Му Майка. Игуменът разбра, че в скоро време манастирските братя ще бъдат поставени на сериозно изпитание - съветваше ги да бъдат бодри и да не се страхуват.

- Отци и братя! - казваше им, - *"всички, водени от Духа Божий, са синове Божии, защото вие не приехте духа на робство, та да бъдете в страх, а приехте Духа на осиновение"* (Рим. 8:14-15). Ние се наричаме и сме чеда Божии. Ако пък сме чеда, то сме сънаследници на Христа; и ако с Него страдаме, с Него ще се прославим (ст.16-17). *"Защото мисля, че страданията на сегашното време не са нищо в сравнение с онази слава, която ще се яви в нас"* (ст.18). Затова, казвам ви заедно с апостола: които сте готови духом и не се боите от мъченията, останете заедно с мен в светата обител, а които се страхувате - скрийте се с църковните съсъди за малко време, докато премине яростта на еретиците, за да не би от малодушие да изпаднете в богоотстъпничество.

Тогава онези, които се страхуваха от мъчения, се скриха в долините, пещерите и храсталаците, а светият игумен с останалите иноци се затвори в кулата. Те постъпиха така не от страх, а за да използват останалото им макар и малко време, за да изобличат беззаконната ерес.

Мъчителите заобиколиха манастира от всички страни и започнаха да викат към монасите, които бяха в кулата:

- Отворете ни, господа, отворете!

Преподобният игумен им отвърна:

- Не ви знаем откъде сте!

- Ние сме Христови раби - продължиха мъчителите - и идваме да обърнем и вас, заблудените, в правия път.

Тогава светецът им отвърна:

- Отдалечете се от нас вие, които вършите беззаконие, защото апостолът говори: *"Но ако дори ние, или Ангел от небето ви благовестеше нещо по-друго от това, що ние ви благовестихме, анатема да бъде"*(Гал.1:8). Какъв друг учител търсите вие? Друг учител търсят само онези, които явно безумстват. Кажете ни вашето учение, и ако то е от Бога, ние ще се присъединим към вас и ще ви приемем като братя; ако ли пък не е от Бога, тогава махнете се от нас!

На това еретиците отговориха:

- Ние сме от Бога, вярваме в Господа Исуса Христа и проповядваме светото Евангелие. Изпратени сме от блаженейшия римски папа, който е глава на Църквата, да кажем и на вас, безумните, това, което вие не разбирате, за да се вразумите, да разберете църковните устави и правилно да четете в светия Символ на вярата: "Вярвам в Единия Бог Отец Вседържител...", че Пресветият Дух изхожда от Отца и Сина, а на проскомидията да принасяте пресен, а не квасен хляб. Също вашите свещеници да си бръснат брадите и с това да не съгрешават в Божията служба, понеже те са женихи на Църквата. Ако изпълните всичко това, ще получите очищение от Вседържителя, и ние от радост за вашето покаяние ще се умилостивим. Ако ли пък не, то ще ви погубим безмилостно, за да не заемате място на земята напразно!

Щом изрекоха тези и други подобни хули, еретиците очакваха отговор от преподобните отци. Те им възразиха:

- Ние искаме да намерим истината и не обръщаме внимание на вашите съблазни и безумия, защото не се страхуваме от заплахите ви. Писано е, че трябва да се боим само от Бога, а от хората няма защо да се плашим. Затова твърдо ви казваме: никой не може да встане срещу нас, ако с нас е Бог, Който *"е праведен - обича правда"* (Пс.10:7). Сам нашият Господ Исус Христос в светото Евангелие казва: *"А кога дойде Утешителят, Когото Аз ще ви пратя от Отца, Духът на истината, Който изхожда от Отца, Той ще свидетелства за Мене"* (Йоан. 15:26). И пак: *"Аз ще помоля Отца, и ще ви даде друг Утешител, за да пребъдва с вас вовеки - Духът на истината"* (14:16-17). И още: *"Това ви казах, бидейки с вас. А Утешителят, Дух Светий, Когото Отец ще изпрати в Мое име, Той ще ви научи на всичко и ще ви напомни всичко, що съм ви говорил"* (ст. 25-26).

Преподобните отци няколко пъти повториха тези думи - за доказателство на истината и за да затворят устата на онези, които казват, че Дух Светий изхожда и от Сина. После добавиха:

- Ако и това не вярвате, духоборци, научете се от Господния Предтеча и Кръстител Йоан, който видя Светия Дух да слиза като гълъб от небето и да пребъдва върху Сина. От това вижте, че Светият Дух изхожда само от Отца. Това учение поддържа нашата Майка - светата вселенска и апостолска Църква, и напява всички свои чедра с благодатта, която изтича от божествените думи на Христа. А Той казва: *"Проповядвайте Евангелието на всяка твар. Който повярва и се кръсти, ще бъде спасен, а който не повярва, ще бъде осъден"* (Марк.16:15-16). И още: *"Затова казвам ви: всеки грях и хула ще се прости на човеците; но хулата против Духа няма да се прости на човеците; и ако някой каже дума против Сина Човечески, ще му се прости; но ако някой каже против Духа Светаго, няма да му се прости ни на този, ни на онзи свят"* (Мат.12:31-32). Защото всички пророци, апостоли и учители, научени от Светия Дух, са кръщавали, преподавали и учили хората от разните краища на света да признават четиримата евангелисти: Матей, Марко, Лука и Йоан; а който прибавя пети евангелист, той да бъде проклет! "Който съблазни едного от малките" Мои братя - казва Спасителят, - е достоен за мъка, а вие, които съблазнявате целия свят, как ще се оправдаете и как ще избегнете заслуженото наказание? Кой от седемте богоизбрани събори казва, че Светият Дух изхожда от Отца и Сина, или кой от тях е постановил, че трябва да принасяме

пресен хляб и да стрижем косите и брадите си, както вие искате? Ти, духоборецо, изпълнен с други седем лукави духове, в кой Христос ни учиш да вярваме? Не Евангелие проповядваш ти, а антихристово учение! И тъй, пети евангелист ние не намираме.

- А що се отнася до вашите преснохлебни мъртви жертви, това е юдейски обичай. Но вие ще кажете: "Нима Христос, препасан и с тояга в ръка, според Писанието, не яде пасха?" Да - ще ви отговорим, - Той яде пасха, но я отмени, както направи с обрязването и с други неща. След нея Той седна с дванадесетте Си ученици в Сионската горница и установи Своята Пасха. През време на вечерята Той взе хляб, благослови го, раздаде го на учениците Си и каза: *"Вземете, яжте: това е Моето тяло"* (Мат. 26:26) - ето истинското Тайнство. Казано е: взе хляб, т. е. квасен, а не пресен, както вие противоканонично правите и служите, и така поддържате Аполинариевата ерес.

В евангелските текстове (Мат. 26:26, Марк. 14:22, Лука. 22:19, както и в посланието на св. апостол Павел (1Кор. 11:23), при установяването от Спасителя на Тайнството Евхаристия изрично е употребена думата "артос", която на гръцки означава квасен хляб. За безквасен хляб (опреснок) в Свещ. Писание се употребява думата "азимон" (Лука. 22:1). "Тъй като Тайната вечеря била извършена през нощта срещу 14 нисан, в който ден до залез слънце, според равинската литература, не било позволено да се употребява пресен хляб, на нея е бил употребен квасен хляб. И в сегашно време, както и в миналото, Тайнството Евхаристия (в Православната Църква) се извършва с квасен хляб".

"Първоначално евхаристийният хляб, с който си служили на Запад, бил както на Изток, обикновен хляб, в който имало квас. О. Сирмон, йезуит, признава, че на Запад, както и на Изток, квасният хляб е бил употребяван в продължение на първите девет века и че Римската църква е променила древния обичай в периода от края на IX в. до първата половина на XI в." (О. Владимир Гете, "Папството като ерес", Париж, с. 168.). Употребата на безквасен хляб у католиците е резултат от по-късно юдейско влияние.

Тези думи на преподобните отци бяха крайно неприятни за римокатолиците - както са неприятни за вълка камъните, с които пастирът го прогонва от стадото. Те се спуснаха и запалиха от всички страни светата обител.

Тогава Христовите мъченици в кулата, заобиколени от пламъци подобно на тримата свети отроци, отправиха последната си молитва към Христа Бога.

- Владико Господи Иисусе Христе, Боже наш - казваха, - Единородни Сине и Слово Божие, Ти доброволно си предал Себе Си на заклание и смърт като непорочно агне, за спасението на човешкия род! Ти, Господи, си пролял пречистата Си Кръв за Своята Църква и си казал, че силите на ада няма да я победят. И тъй, запази я от вълците, които я унищожават! Умножи, Господи, верните Си раби по целия свят - от единия край на земята до другия! Запази навеки непреклонен и непреодолим жребия на Твоята Пречиста Майка; освети го, прослави го заедно със Себе Си и го помилвай! Въздигни жилищата на Твоите светии - за Твоя слава и за наш спомен. Приеми тази молитва от нашите уста като благовоно кадило и погледни на нас милостиво, както милостиво си погледнал на Авраамовата жертва и Иефтаевото всесъжение, защото си благ и човеколюбив.

След като свършиха молитвата, от небето се чу глас:

- *"Радвайте се и се веселете, защото голяма е наградата ви на небесата"* (Мат. 5:12).

От този неочакван глас мъчителите страшно се изплашиха, но мракът, който покриваше духовните им очи, не им позволи да проумеят станалото - лишени от божествената светлина на Светия Дух, Когото хулеха, те пребъдваха в своето ожесточение и упорито противене на благодатта.

Така блажените отци предадоха душите си в Божиите ръце.

Те завършиха мъченическия си подвиг в огъня през 1276 г., а според един гръцки ръкопис, който се намира в Протата, в Иверския и във Ватопедския манастир - на 10 октомври 1280 година.

Светите Зографски мъченици са 26: от тях двадесет и двама монаси и четирима миряни, чиито имена са неизвестни. А имената на монасите са следните: Тома, Варсануфий, Кирил, Михей, Симон, Иларион, Яков, Йов, Киприан, Сава, Яков, Мартиниан, Козма, Сергей, Мина, Йоасаф, Йоаникий, Павел, Антоний, Евтимий, Дометиан и Партений клисар. Първият от тях - Тома - беше игумен, както се спомена по-горе, и той водеше разговорите с папистите; а

последният - клисарят Партений, беше останал в горящата кула и беше свален на земята жив. Той разказа на завърналите се братя всичко, което бе станало в кулата. След това живя още 30 дни, а на 10 ноември предаде душата си на Бога и получи заедно с починалите си събрата мъченически венец.

След като извършиха своето злодеяние, беззаконните латинци с голяма ярост се пръснаха по цялата Света Гора и нито една обител, нито една кула, нито един скит, нито една монашеска килия не можа да се укрие от тях. Те всичко разориха и изгориха, а манастирските имущества разграбиха.

Още много мъченици положиха на Атон живота си за Христа и за православната вяра. А онези, които предпочетоха да спасят временния си живот и да изгубят вечния, се съединиха и съслужиха с богоненавистните латинци, но Бог ги наказва със страшни знамения и бедствия.

Беззаконният цар Михаил Палеолог, който имаше намерение да дойде на Света Гора и да унищожи тук Православието, не успя да осъществи намерението си, защото скоро се лиши от царството и живота си. По време на един поход срещу сръбския княз Иван Душан той се разболя и през декември 1282 г. умря в лагера си близо до град Бер, неприсъединен към римокатолическата общност и отлъчен от Православната Църква".

Кулата, където пострадали светите Зографски преподобномъченици и където останала цяла и невредима чудотворната икона на Божията Майка "Предвъзвестителка", се запази отчасти до 1873 година. Тя, обаче, закривала северното здание на манастира, а освен това поради старост имало опасност да се срути - тогава се наложило да бъде разрушена. Но за да се запази завинаги споменът за мъченическия подвиг на пострадалите, всички братя от Зографската обител единодушно решили да издигнат на нейното място паметник. Това и станало още през същата 1873 година. Паметникът трябвало да бъде осветен в деня, когато се празнува паметта на мъчениците. В навечерието на празника след залез слънце започнало всеобщо бдение. Нощта била безлунна и на небето едва блещукали звезди. Наоколо царяла тишина. По време на службата, точно в полунощ, когато след първата катизма започнали да четат "Житието и страданието на св. Зографски мъченици", над църквата неочаквано се появил огнен стълб. Той осветил обителта и цялата околност с такава ярка светлина, че можели да се разпознават и най-дребните предмети. Този дивен стълб, след като постоял над храма около 3-4 минути, се преместил над паметника, отново спрял за няколко минути, а след това започнал да се издига нагоре и се превърнал в кръг, подобен на венец, който увенчавал отвисоко паметника и мястото, където пострадали светите мъченици.

Това необикновено явление продължило около 15 минути. Очевидци на чудото били манастирските братя и много от манастирските гости - пустинници и жители на околните скитове, дошли в „Зограф“ на празника.

Така всемогъщият Бог с дивното небесно знамение над паметника, на мястото на страдалческата кончина на монасите изповедници, в самия ден на тяхната памет показал явно пред всички колко е благоугоден пред Него подвигът на тези страдалци за истинската вяра и за предаността към светата Православна Църква.

По: Чети-минеи (Жития на светите) на св. Димитрий Ростовски